

Debatt

GUNNAR HÖKMARK:

Konservativ grundsyn och liberala idéer hör ihop

Anders Arfwedsons artikelrecension i nr 8 av Svensk Tidskrift av min bok "En ny giv" förargar mig lite grann. Inte så mycket för vad han skrev, det var till största delen vänligt och till ännu större del kloka tankar. Det som förargar mig är att den utgör ett exempel på en tendens som för övrigt slog igenom i ett antal andra artiklar i detsamma numret av SvT. Låt mig utan att replikera på recensionen få göra några kommentarer med anledning av den.

För det första finns det en risk att vi utan någon egentlig anledning skapar en inåtvänd debatt om hur mycket marknadsekonomi vi behöver i Sverige, nästan som om vi håller på att få för mycket av den. Det tragiska med Sveriges situation är att vi ju nu står i en situation där varje idé och allt nytänkande måste tas i anspråk för att visa på hur man med marknadsekonomska lösningar skall lösa de problem som ett land med 60 % offentlig sektor har drabbats av.

Förutsättningen för en sådan debatt måste för övrigt vara att några vill ha alldeles för mycket marknadsekonomi. Då måste man visa på var i argumenteringen det brister när marknadsekonomi åberopas.

Om vi bibehåller den offentliga finansieringen och tryggheten av sjukvården men också utnyttjar privata lösningar, som blir både bättre, billigare och mänskligare, vad är det då för fel i att marknadsstyrningen ger valfrihet för människan?

Eller inom barnomsorgen. Eller inom en rad andra områden där vi idag reglerar välfärden, genom en omfattande struktur av regler, offentlig sektor och transfereringar. Vari ligger felet att olika tjänster produceras under konkurrens efter medborgarnas önskemål med valfrihet och bibehållen trygghet?

Det låter sig sägas, som Arfwedson

skriver "att vi måste sätta bestämda gränser för tillämpningen av marknadsekonomin lagar". Vem har sagt något annat? Men problemet är ju att vi idag inte ens tangerar dessa gränser. För min del vill jag därvidlag svara Arfwedson att ingen idé skall drivas in absurdum, vare sig marknadsekonomin eller försiktigheten.

Vad gäller den hästkurs som Arfwedson menar att mina tankar skulle innebära är det väl rätt att det är en sådan. Men, är det rätt eller fel? Min verklighetsuppfattning av Sverige 1981 är att vi inte kan undvika uppoffringar och förändringar. Det finns sällan bekväma lösningar på obekväma problem. Frågan är om vi vill se verkligheten i ansiktet eller om vi vill betrakta den som vår värsta fiende.

När Arfwedson talar om "hästkuren" förutsätter han att många skall förlora jobbet. Jag kan inte tro annat än tvärtemot; en stimulans av ekonomin och människorna skapar en mångfald av jobb, måhända inte på samma ställen som idag.

För det andra skapar helheten av SvT:s nr 8 ett intryck av att vi idag står inför ett avgörande ideologiskt vägval där konservatism och liberalism står i motsatsställning till varandra. Detta är sakligt och intellektuellt fel, om man inte med konservatism menar en biologisk samhällssyn som syftar till att förverkliga idéer som av människorna inte riktigt kan förstås och som endast egentligen kan uttolkas av en upplyst despot. Eftersom despoter vare sig är upplysta eller aktuella för Sverige vill jag nog snarare ansluta mig till en intellektuell konservatism. Dess grundsyn är inte bara förenlig med liberala idéer utan de är faktiskt varandras förutsättning.

Ett samhälle behöver ideal, värderingar, normer och idealitet. De skapas under loppet av en lång process. De hålls inte levande av att politiker bestämmer dem utan av att människor tror på dem. Politi-

ker skapar påbud, förbud och regleringar som minskar utrymmet för det värderingar, praxis och erfarenheter kan ge människan.

Eftersom politiker i bästa fall är duktiga men i likhet med despoter sällan upplysta finns det dessutom ingen större anledning att tro att Thorbjörn Fälldin, Ola Ullsten, Olof Palme eller ens Ulf Adelsohn bättre än enskilda människor kan bestämma över normer och traditioner. Ideal kräver frihet för att överleva. Praxis, normer och mänsklig erfarenhet kräver frihet för att kunna tillämpas.

När vi moderater vill avreglera är det alltså inte bara "lönsamhetstänkande", "krämarfilosofi", "manchesterliberalism" och allt annat som politiska motståndare kastar åt oss och som synes ha skrämt en och annan moderat. För en konservativ grundsyn är det centralt att hävda respekten för det unika i människan och i varje mänsklig individ. Människans kapacitet är ju just att kunna leva efter ideal, att kunna tillgodogöra sig tradition och praxis. Att kunna lära sig av misstag. Det är därför vi moderater vill frihet. För individen och för människan.

Historien har faktiskt lärt oss att misstag begås när man centralt sökt styra utvecklingen med en byråkrati av regler och påbud. Det har dels blivit fel påbud, dels för många.

Med tanke på vår konservativa grundsyn är det naturligt för oss moderater att slå vakt om marknadsekonomin. Historien visar att privat äganderätt, fri handel och en konsumentstyrd produktion är starten för all tillväxt och därmed grunden för människors uppbrott från misär till trygghet. Det ligger knappast någon krämarfilosofi i att vilja verka för välfärd, levande ideal och en kontinuerlig verklighetsförankrad utveckling även om medlet är marknadsekonomi.

Den objektivism som präglar konservativt tänkande vad gäller vetenskap och maktutövning gör det också rimligt för oss att bedöma vetenskapliga teorier efter deras vetenskapliga kvalitet i stället för efter deras politiska lämplighet.

Äganderättsskolan, Public-Choice och teorierna om utbudsekonomi är på många sätt en omvälvning för en ny samhälls-ekonomisk syn, i vart fall vad gäller analysen. Att dessa teorier idag dominerar inom de national-ekonomiska skolorna gör dess anhängare vare sig till nyliberaler eller nykonservativa, lika litet som man måste vara socialist för att tro på att vattnet kokar vid 100°.

Men det är helt rätt att dessa tankar utgör ett kraftigt stöd för våra tankar om marknadsekonomi. Om begrepp som kunskap och kvalitet skall vara värdeord för oss skall vi givetvis inte tveka att ta dem i anspråk även om de, liksom ingenting annat, bör drivas in absurdum.

De idéer som jag för fram i min bok "En ny giv" uppfattar jag därför inte som "Det nyliberala alternativet" vilket den Arfwedsonska rubriken ger vid handen.

Om vi riskerar att bli ett parti som ensidigt driver ekonomiska frågor kan jag hålla med om att det är en risk om det framstår så. Men skillnaden mellan oss moderater och andra partier är — mycket förenklat — att vi vill inskränka statens och samhällets roll till det nödvändiga och istället ge människorna mer att bestämma över. Det är då naturligt att vi mer talar om de förutsättningar som skall skapas — ekonomin — än om hur dessa skall användas — barnomsorg, bostäder och mycket annat. De "mjuka" frågorna vill vi överlåta till människorna själva, det är "mjukare" än att politiker med regler och byråkrater reglerar det "mjuka" i våra liv.

Icke desto mindre har Arfwedson rätt i att vi måste visa på djupet i vår politik.

Men det gör man inte genom att ta ett steg tillbaka i en fråga där vi är på offensiven utan genom att ta två steg framåt i andra frågor.

Desto viktigare är det då att framhålla marknadsekonomins möjligheter mer än dess begränsningar. Då kan vi visa på det

mjuka och mänskliga samhälle som blir resultatet när frihet och mänskliga ideal kan gå hand i hand. Det samhället är också det bästa uttrycket för att syntesen av konservativ grundsyn och liberala idéer gör det nödvändigt med fortsatta moderata framgångar.

"International Background"

söker i 10 nummer om året presentera viktiga internationella politiska och ekonomiska problem. Redaktör: Arvid Fredborg. Den borde också intressera engelskkunniga svenskar. Varför inte göra ett försök och ge sig själv eller andra International Background i julkapp?

Provnummer efter anmälan till telefon 08/20 20 27 eller skriftligen International Background, Box 7063, 103 86 Stockholm. Prenumerationer för institutioner, bolag etc 240:— kronor, för enskilda personer 120:— kronor per år. Betalning lämpligast postgiro 55 38 08-7